

LA ILUSTRACIÓ CATALANA

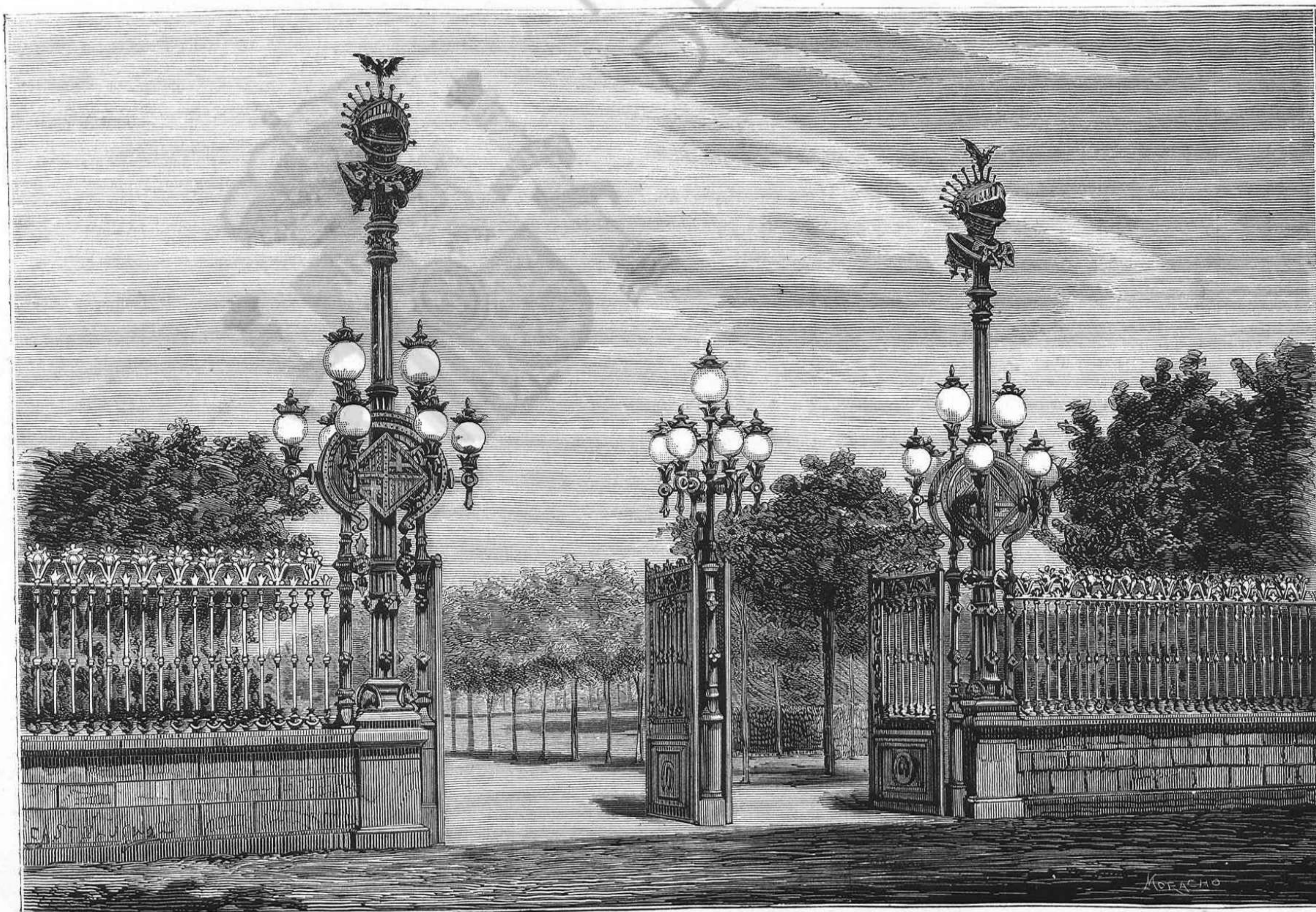
PERIÓDICH DE SENAL, ARTÍSTICH, LITERARI Y CIENTÍFICH

Any I

Barcelona 20 de Setembre de 1880

Núm. 8

PREUS DE SUSCRIPCIÓ					Se publica 'ls dias 10, 20 y 30 de cada mes	PREUS DE SUSCRIPCIÓ PAGANT EN OR		
ANY	SEMESTRE	TRIMESTRE	MES	ANY		SEMESTRE		
Espanya y Portugal	60 rals	32 rals	18 rals	6 rals	EDITOR-PROPIETARI CARLOS SANPONS Y CARBÓ UNió, 28 BARCELONA	Cuba y Puerto-Rico	5 pesos forts	3 pesos forts
Paissos de l' Unió Postal . . .	76 »	40 »	»	»		Filipinas, Méjich y Riu de la Plata . . .	6 » »	3'50 » »
No 's servirà cap suscripció que no 's pagui per endavant						Y en los altres paissos, los preus d' Espanya y ademés lo franqueig		

DIBUIX DE CASTELUCHO

PARQUE DE BARCELONA
Fotografia de Cantó

GRABAT PER MORACHO

SUMARI

TEXT. — CRÓNICA GENERAL, per J. Franquesa y Gomis. = NOSTRES GRABATS, per Eduard Tàmaro. = BIBLIOGRAFIA. JOCS FLORALS DE 1880, per Jacinto Laporta. = LA TARDOR (poesia), per F. Ma-theu. = L' ALSAMENT DEL LLOBREGAT (poesia), per Francesch Ubach y Vinyeta. = LA CATEDRAL DE COLONIA, per E. T. = SECCIÓ DE NOVAS. = LLIBRES REBUTS.

GRABATS. — PARQUE DE BARCELONA. Dibuix de Castlucho; grabat de Moracho. = LA TARDOR. Dibuix de Giacomelli; grabat per Meaulle. = ENTERRO DE SANTA AGNÉS. Baix relleu de Bellever; grabat per Capús.

CRÓNICA GENERAL

La festa major d' Olot y las festas de Puigcerdá per honrar la memoria del coronel Cabrinetty han sigut un magnífich reclam pera atreure als forasters, per la manera digna com s' han portat a cap.

La vila d' Olot acostuma, ja fa alguns anys, celebrar la seva festa unint en harmoniós maridatge la tradició ab lo progrés, al mateix temps qu' ostentant ab orgull sas dansas antigas y son *ball plá* y sas *passadas*, hermosa mostra d' aquells hermosos temps d' ignocencia y de virtut, obrint l' Exposició de son Centre Artístich, ahont hi figuran notables obras dels més coneguts pintors de Catalunya, que molt sovint se venen per respectables cantitats entre 'ls molts ilustrats senyors que passen l' estiu en aquella vila delitosa.

L' Exposició d' enguany ha superat en molt a la dels altres, comptantshi obras, entre altres, dels senyors Alorda, Amell, Llimona, Pellicer, Sunyol, Tamburini, Urgell, Vayreda, noms que ja son reputacions y que per si sols ja indican la justa importancia qu' ha de donarse á tan escullit aplech de produccions.

Axó sol ja basta pera posar de relleu l' ilustració de la vila d' Olot, que ab sos demés festeigs, illuminacions, vetlladas literarias y musicals y molts y molts altres espectacles, ha presentat aqueix any una festa major digna de serli envejada per altrás vilas y fins ciutats que 's donan molta més importancia qu' ella.

Coincidint ab aqueixa festa, la bella capital de la Cerdanya ha volgut celebrarne un altra de ben lluhida ab motiu d' axecar una estatua á Cabrinetty en bon recot d' haberla salvat aqueix valent militar del fort atach que li donaren los carlistas en la última guerra civil.

L' estatua, obra del reputadíssim escultor senyor Novas, que com saben los lectors de LA IL·LUSTRACIÓ es cosa admirable, fou á l' arribada á Puigcerdá saludada ab frenesi y ab una especie de reverencia religiosa. Tots los diaris han parlat extensament de l' entusiasme que regná en aqueixa festa, y la presencia inesperada dels dos fills del desgraciad Cabrinetty conmoqué extraordinariament als Puigcerdanos y arrencá las llágrimas de tots quants contemplaren aquells pobres órfens, trist exemplar de las mils víctimas ignocents de nostras malehidas discordias civils.

Altra dels acontexements d' aqueixa fecunda desena en fets notables ha sigut l' expedició á las costas de Garraf pera presenciari la perforació del túnel de *La Falconera*, verificada per las autoritats, representants de la premsa diaria de Barcelona y d' alguns periódichs de Madrid, y demés personas invitadas per l' actiu é intelligent Director-gerent del ferro-carril de Valls á Vilanova y Barcelona, don Francisco Gumá.

Surtiren los expedicionaris de nostra capital á dos quarts de sis del dematí del dia 11 per la via de Tarragona y al arribar á Cornellá saltaren del carril dirigintse al punt designat, conduhits en magnífichs y elegants *reaks*.

Arribada la comitiva al peu de las montanyas, pogué admirar los treballs realissats en un temps relativament curt entre aquella inmensitat de roca viva, y reprenent las forsas en un esmorzar servit per M. Martin, continuá sa excursió fins arribar á Sitjes. Desde aquí, saltant dels *breaks* y desfent una mica de camí, s' entregá á una série de gratas emocions atravesant onze túnels y atrevits ponts, y terraplens y viaductes, y altrás y altrás obras de fábrica (n' hi han 97 de fetas entre tota la línea), fins arribar á la boca del túnel de *La Falconera*, guarnida ab banderas y archs de fullatje, desde quin interior presenciá las últimas barrinadas que acabaren ab l' obstacle qu' impedia 'l pas, y 'l túnel (de 670 metros), fou atravesat allavors al prolongat ressó dels crits de *¡Visca Gumá!*

Dins mateix del túnel trobá la concurrencia parada una espléndida taula y 'ls brindis qu' en ella 's pronunciaren foren tots entusiasmas y plens de felicitacions al senyor Gumá.

Y en efecte, los mereix. Qui com ell s' emprén la construcció de línea tan interessant qu' en 12 horas nos ha de portar á Madrid, y tira endevant sa idea sense mi-

rar contratemps ni desanimarse may, mereix per cert las més complertas enhorabonas. Ajudat per lo digníssim empresari constructor don Ramon Miralles, en 15 mesos ha perforat ja 18 túnels de casi quatre kilómetros d' extensió y ha construhit 97 obras de fábrica, estantne 20 més en construcció. La comitiva admirada de tanta activitat y de tanta empresa, se despedí d' aquells llochs ab vivas mostrás de satisfacció arrivant á Barcelona á las nou y mitja de la nit.

Nosaltres, entusiasmas com qui més dels bons fills de Catalunya, dels que s' afanyan pera honrarla y á ella someten son nom, sa activitat y sa inteligencia, enviém també nostra modesta felicitació á don Francisco Gumá, autor del atrevit projecte d' aqueix carril próxim á terminarse y autor encara d' altres y altres projectes encaminats tots ells al engrandiment y á la prosperitat de la nostra terra.

A dos quarts de nou de la nit del 11 se consumá 'l tan esperat part de la Reyna, qual resultat tan preocupava á tots los polítichs, y que ab gran benelplácit de las oposicions al Govern ha produhit lo naxement d' una nena. Com lo Govern disposá qu' en cas de nexer una noya no portés aqueixa 'l títol de Primpcesa, sinó senzillament lo d' Infanta, vetaquí que 'ls oposicionistas hi han vist en aqueixa variant un atach á todas las lleys hagudas y per haver, y s' han esgargamellat cridant y avalotantho tot, creyent haver trobat lo medi pera remoure contra del Govern á tot lo país, que per cert te encara prou bon sentit per preocuparse ben poch de tan ridícolas qüestions. Verdaderament que oferexen un deliciós espectacle 'ls diaris de Madrid barallantse y omplintse d' insults en llarguíssims y enverinats articles sobre si la filla del Rey s' ha de dir Primpcesa ó Infanta. D' axó s' en diu fer alta política.

Lo bateig de l' Infanta tingué ja lloch ab gran esplendiment. Las festas en son obsequi 's farán al cap de 40 dias de nascuda, segons costum seguida.

Mentres la premsa de Madrid s' ha preocupat tant y tant d' una qüestió ben á las claras sens importancia, cap periódich de Madrid s' ha cuidat d' interesarse per un altra qüestió en bona fé de molta més trascendencia. Los capellans de Begoña han sigut privats de predicar en sa llengua vasca, y com no hem sabut veure bonas explicacions de tan forta resolució, 'ns creyém que valia la pena de que 's demanés una informació de la premsa ministerial en los termes més enérgichs que permet usar la vigent legislació d' impremta. Nosaltres, que no som polítichs ni volém fer oposició per sistema á cap Govern constituít, mentres no tinguém més noticias de la causa d' aquella disposició, sols obligats per aquella lley citada, nos abstenim de calificarla com creyém que 's mereix.

Parlant de cosas més alegres. Lo célebre Edison, l' infadigable obrer de la civilisació, s' ha proposat treurer totas las ventajas possibles de l' electricitat com agent en sas diversas aplicacions. Ara ha resolt d' una manera práctica sa aplicació, com agent pera la locomoció. A aqueix objecte, ha fet construir en sa residencia de Menlo Park, una via férrea per quals rails passa la corrent eléctrica procedent de l' estació. La línea de prova te prop d' una milla d' extensió y está plena de descensos ó ascensos rápits, curvas y giravoltas y quants inconvenients poden dificultar la marxa d' un tren. Fa algun temps que s' ensejá aqueix important invent, y partint la locomotora de l' estació ab un sol vagó, recorregué la via portant una velocitat proporcional á la de 40 millas per hora y sens detenirse en los ascensos ni en las perillosas curvas en las que, ab tot, se balancejava bon xich. En un segon experiment, dut á cap ab la máquina sola, lo resultat fou igual, pero d' una velocitat major. La máquina 's maneja fácilment y 's pot parar casi instantáneament fins quan se mou ab mes rapidés. Los periódichs y las ilustracions de *Nova York* van plenas d' articles ó de grabats ocupantse del nou invent del famós Edison, que pot arribar á ser d' utilissimas aplicacions.

Pobre, molt pobre ha estat aqueix estiu en novetats teatrals, á lo ménos d' aquellas qu' arrivessin á deixar recort per l' interés que haguessin pogut despertar en lo públich de nostra capital.

No sabém de qui es la culpa, pero es lo cert que ja, desde fa algun temps, al acabarse la temporada del ivern, invadexen nostres teatros estiuencs quatre companyias de mala sarsuela ó d' horrible declamació que passen fins á la tardor següent ó fins á més enllá, fent tot lo gastó ab sas representacions no gayres vegadas apreciables y que no interessan més que als que s' en entrán al teatro per anár á prendrehi la fresca.

Un patró dels més constants assistents á aqueixas re-

presentacions devia ser un home cara de pocas llettras, embutit, satisfet y quan ménos cansalader d' ofici, que rapatallat en la soca d' un arbre, d' esquena á l' escenari, mirava 'l caragolament del fum d' un puro digne d' un ministre. Eram al tercer acte de la sarsuela y 'l nostre ventrut dilettanti 's girá bruscament cridant al seu noy que ceya y escoltava atentament una mica més enllá: — «Tú, Titus, quina funció fan avuy?»

Desde l' última vegada que 'ns ocuparem dels teatros del passeig de Gracia, ha vingut al Teatro Espanyol una companyia d' ópera italiana bastant apreciable, y que si per l' exhibició de grans obras com *L' Africana* no ha disposat de prou bonas parts pera fer una cosa complerta, ni tan sols d' un escenari apropiat pera representarihi produccions de tan gran espectacle, en cambi en las óperas del repertori italiá ha trobat ben distingits intérpretes. La Bordatto sobre tot, nos ha donat una *Lucia* y una *Traviata* que molts estius feya no haviam tingut ocasió d' assaborir ab tan gust.

En lo *Bon Retiro* ha dat una serie de representacions la distingida actriu senyora Civilí y l' hem aplaudida algunas vegadas ab entusiasme, pero aqueixa senyora te la desgracia de comptar ab un repertori desdixat que no li dexa relluhir sas dots apreciables per lo que generalment corra en Espanya. Ha funcionat ab ella la companyia que ja hi havia avans, repetint ó donant de nou algunas pessas ó comedias, traduccions y arreglos las que han valgut més, y casi todas las originals ben poch dignas d' estima. També hi ha pres part la companyia de ball atrayent á molta part del públich impresionista las *deliciosas* piruetas de la Canetta y la Marenjo.

Lo Tivoli no ha ofert cap novetat. Lo quarteto Svea, compost de noyas suecas que cantan en distintas llenguas es si per cas l' única digne de citarse.

De lo demés no cal parlarne. Al *Circo Ecuestre* 's comptan per plens casi todas las funcions: los salts mortals y 'ls passos sobre corda, y 'ls clowns y tot alló de amassonas y jokeys fá un efecte maravellós. Ja no cal dir que temps endarrera, quant en Novetats actuava la Marini no tenia may quatre dotzenas d' ánimas que l' escoltassin. La llástima es que ja ni tinguí cap gracia 'l consignant, de tant retreta y coneguda qu' es aqueixa apreciació.

L' estiu s' en vá. La gent ja torna de fora, un ayret més que fresch venta 'ls arbres allí cap al tart, y esquivia la gent qu' anava al *Prado* á sentir cada nit la brillant orquesta de l' Artillería. Lo dia s' escursa cada vegada més, las barracas de banys plegan lo ram, quant un s' endormisca ja 's troba á faltar alguna cosa sobre 'l llen-sol y cobrellit y al mellor dia sentirém pels carrers aquella veu esgarrifosa de la dona que ab lo fanalet á la má y un sach á l' esquena, que no sabém porque 'ns sembla la esposa del Dallayre, una estranya alegoria de la Mort, cridarà 'l mal temps anunciant la venda de castanyas ab aquella cansó que gela «calentas y grossas!»

Adeu estiu, temps dels envelats, y de las festas, y dels banys, y de las alegrías. Nosaltres cantariam de bona gana tas glorias, porque per nosaltres tú ets lo diumenje del any, lo temps del no fer res, sino qu' al trovarnoshi la galvana 'ns treu las forsas y la ploma 'ns cau dels dits sense saber com comensar.

Nosaltres cantariam y alabariam sempre al estiu: mes lo que 'ns hi sobra, l' únich que 'ns hi fa nosa es la calor.

J. FRANQUESA Y GOMIS.

17 de Setembre de 1880.

NOSTRES GRABATS

LO PARQUE DE BARCELONA

L' idea d' un lloch de delicias fundada principalment en l' exuberancia de la naturalesa, en la reunió de sos majors encants y accidents més pintoreschs, exclusió feta del luxu y demés plahers; ha sigut sempre grata als homes y casi diriam innata y entre tant singular hermosura, tant lo rústich com lo lletrat han considerat existia aquella pau é inalterable goig, dalé principal de nostre esperit.

D' aquí lo nom de Parais que á tan bell conjunt s' ha donat desde los primers homens, nom també atribuit á las moradas superiors, y aquest nom que tal vegada també se transparenta en las denominacions donadas pels egipcis y babilonis á sos preciosos jardins, ja suspesos, ja sobre 'ls edificis y tots ells d' una espléndida y vistositat estremada; fou reproduhida en l' edat mitjana en que lo nom grech *paradissos* s' adoptá generalment (com pot recordarse entre nosaltres lo carrer del Parais ó Parais en los entorns de la Seu y jardins del Real Palau) pera tots los hermosos llochs plens de mag-

nífica y ben disposada vejetació á que 'ls romans digueren viridaris.

La paraula *jardí*, d'origen arabesch, guanyá també molta boga desde las invasions sofertas per l'Europa, y del comer moral y material que establiren las Creuadas ab las nacions orientals, tenint avuy dia gran preponderancia.

D'origen inglés la paraula *Parck*, designa especialment tot lloch tancat y acotat ahont hi ha casa major, y per mé capritxo del llenguatge ha vingut modernament á generalisarse pera designar los llocs d'esbarjament de variada, frondosa y ben cuidada vejetació, que tenen ordinariament totas las poblacions d'alguna importancia.

No fá molt anys que nostra ciutat, que contava ab alguns horts y jardins de casas particulars y edificis públics; no tenia pera la pública delectació més que 'l jardí immediat al palau del Virrey de Catalunya y després dels Capitans generals, cò es, ab lo conegut *Jardí del General*, del que apenas queda algun tros, y ab acert en lo projecte de reforma s'inclogueren, per lo ménos, dos grans jardins ó parchs dels que sols resta comensat lo del glaci y esplanada de lo que fou lo fort de la Ciutadela.

Lo fet fins are, dona ventajosa idea de lo que pot esperarse de son acabament, essent únicament sensible que ademés dels actuals quartels dega desapareixer la típica y vasta iglesia ab sa cúpula y esbelt campanar, aixis com en mal hora fou destruïda la magnífica torra exemple únich y gentil fragment de l'antich monastir de Santa Clara, torra que si després serví de presó, podia molt bé transformarse ab general utilitat pera servir de mirador incomparable, puig útil será recordar que en tota Europa se procura conservar y fins colocar en aquests grans jardins, estàtuas, columnas, archs y monuments de la major estima històrica ó artística.

La distribució del Parque de Barcelona, á que avuy y per felís oportunitat ha sigut precis afegirhi l'edifici «Museo Martorell»; ha sigut ideada y portada á cap, ab tots sos treballs accessoris, pel distingit mestre d'obras Joseph Fontseré y pera son adorno, ademés de las plantacions de jardineria y altres obras de menor importancia, es públich que treballan los millors escultors de Catalunya.

La gran reixa que dona volta al Parque y especial objecte de nostre grabat, fou ideada pel conegut arquitecte don Antoni Gaudí, imprimint especialment á las portas un sello marcat de singularitat y elegancia. La construcció ha sigut efectuada en los obradors de don Marian Rifá y Rumeu; mideix un kilòmetre de llargaria, te 132 columnas d'empalm de 3 metres d'alsaria y conta ab set portas. La 1.ª frente al carrer de la Princesa, es la que reproduhim; tres obran al passeig ó saló de Sant Joan, y altres tres frente al passeig de l'Aduana.

Consta cada una de las columnas de 9 metres d'alsaria ab tres aussiliars de 4 metres, essent lo pés de cada columna gran lo de 80 quintars y 25 lo de las petites. Lo pés de las columnas d'empalm es de 6 quintars quiscuna.

Tot lo relatiu á fundició ha restat á càrrech del *Nuevo Vulcano*, y lo cos total de dita reixa y porta s'eleva á 250,000 pessetas.

Faltan encara colocarse en las portas las estàtuas de las Arts y de la Industria que contribuirán més al bon efecte que ja produheix sa vistositat, enriquint aixis l'aspecte d'aquell lloch d'esbarjament tant útil é insuficient ell sol pera una ciutat tan populosa y dilatada com Barcelona.

LA TARDOR

Caldejada la terra per los més ardorosos calors de l'estiu dona sos últims fruits en la tardor, contantse entre ells principalment los de la vinya, qual transformació en los rublerts cups deu donar ab sa beguda en l'ivern, calor al cos y nova forsa á la sanch.

D'igual manera en la vida dels animals, emblema en molta part de la vida humana, fetas ja las crias venen á la tardor á redosarlas en llocs més guardats dels primers oretjs huracanats, de las primeras plujas torrencials precursoras de l'última estació de l'any; y aquestas crias que ja comensan á vestirse ab las vistosas plomas de sos pares, acuden presurosas á sa veu com manifesta nostre grabat, mentres aquests visiblement decauhen de sa vistositat, forsas y lleugeresa d'altres dias.

Ben entesa per consegüent la lámina que reproduhim, tant en l'aspecte de la vejetació com en l'animat aplech de la familia alada que se redossa entre sa frondositat; presenta un veritable spill de la vida humana, puig en ella arribada la tardor, la llar doméstica crida á la familia, allí se fuig de totas las divagacions y ufanas inconsideradas, y sots la guia dels progenitors que ja declinan en sa carrera, s'apren á passar ab seguretat los camins de la vida y junts á combatre ó soportar al menys los dias sempre llarchs de l'adversitat al escalf de l'amor comú y estimul dels fruits collits en los ja con-

sumats dias. Individualment també, quant ja marsidas las ilusions y esperansas més ó ménos ben fundadas de la vida, los fruits de las millors horas trascorregudas com ha dit un distingit poeta son lo nodriment de l'anima; ells son ensempls lo confort pera pasarné los darrers oratjes de la terrenal existencia.

ENTERRO DE SANTA AGNÉS

Digne mostra dels adelantaments del pensionat en Roma per lo Ministeri d'Estat en 1876, D. Ricart Bellver, es lo magnífich baix relleu objecte de nostre grabat en lo que las lleys de la escultura severament observadas, donan al asunto aquella unitat y gradació de plans, al mateix temps que severitat y estática propia á las figuras, molt diversa de lo que demana la pintura en sas diversas obras y fins en las composicions de semblant género.

Agnés, romana, de familia patricia convertida al cristianisme á últims del segle tercer, fundá en una de sas vil·las lo cementiri cristiá que portá son nom que encara conserva, prenent després lo general de catacumba. Fou pretesa en matrimoni per Procopi, fill del pretor de Roma Sofroni, més desayrada sa pretensió per haber fet vot de virginitat, ocorregueren aquellas conegudas circumstancias de son martiri, en que portada nua á sos peus; lo ressucitá Agnés als prechs de son pare, fou després posada sens dany entre las flamas, y últimament fou traspasada per una espassa, essent després sepultada pels cristians; de tots los quals pasos habem vist unas notables taulas del segle xv, en la Rectoria de la petita iglesia de Santa Agnés de Malenyana.

Dit enterro ó millor *deposició*, segons se deya en aquells segles, resta ben representat en nostre baix relleu, puig la Santa se destaca perfectament en lo primer terme sobre la *lectica* ó llit de morts entre nosaltres, y ostenta la palma de sa victoria y la corona de flors de las Verges en lo cap.

A son entorn un magnífich grupo de tres figuras també ab las palmas de victoria á las mans, de forma clássica y de ben disposat plegat en sos ropatjes, contribueixen á la armonia del conjunt y especialment la del fondo que porta també la ampolleta ahont se guardava una porció de la sanch de la mártir y la llantia ab lo ganxo pera penjarla que ilumina de més prop l'escena. Lo sacerdot revestit ab la folgada *casul·la* y l'estola, estén las mans pera benehir després de l'última aspersion ab lo brot de olivera y prop d'ell lo diaca ab la dalmática porta lo llibre dels Evangelis. Sentat al peus de la morta lo *tabulari escriptionarium*, ó notari, consigna ab fidelitat los últims actes del sepeli pera reunir son escrit als rotllos d'actes dels Martirs que te prop d'ell dintre d'una caixeta cilíndrica y de fácil transport, mentres que lo *fossor* ó fossor (tal volta lo mateix Diogenes de que parla Wiseman) prepara la llosa que probablement ademés d'unas palmetas, te escolpida aquesta inscripció *Agnes deposita in pace*; pera cobrir lo nintxo escavat segons era estil en sentit longitudinal y flanquejat per dos columnas encara d'estil clássich, en las que sobre duas llantias crema l'oli que era conegut ab lo nom reverit d'oli dels mártirs.

Armónica es segons havém dit la disposició de totas las figuras; y observadas escrupulosament las exigencias arqueológicas fins en los símbols de la coloma y de la ancla ab dos peixos que adornan l'arch, tot contribueix á que l'obra de Bellver sia un excelent baix relleu recomenable per sa severitat y correcte estil.

EDUART TÁMARO.

BIBLIOGRAFÍA

JOCHS FLORALS DE BARCELONA. — 1880

Any 22 de sa restauració

Entre 'l bon desitx de cumplir degudament l'encàrrech ab que 'ns honrá la redacció d'aquest periódich y la natural desconfiansa del que coneix bé la mesquinesa de son valer pera tasca tan difícil, hem anat bregant avans d'escometre aquesta feyna, y de bon grat hauriam renunciat á ella á no posarhi impediment la consideració de lo que significa 'l prech de la amistat que nosaltres traduhim per manament.

Aixis donchs, sens tenir la pretensió d'eixirne tan bé com voldriam, doném aquestes ratlles, confiant que al ésser llegides, més aviat que 'l poch acert se tindrà en compte 'l bon intent de qui les ha escrites.

D'entre totes las publicacions qu'en un any ocupan la atenció dels catalanistas, es ben segur la primera en importancia 'l volúm que conté 'ls treballs premiats en lo certámen anyal dels Jochs Florals, y de dret li pertoca aquest lloch si 'l volúm de que 's tracta ha de venir á donar mostra del estat en que 's troba la literatura catalana, tan ufanosa merces á la restauració d'aquella poética festa. Prou se sap que per desgracia no es pas sempre 'l volúm dels Jochs Florals un indicador ben

segur del nivell á que ha arribat nostra literatura; y per aixó mateix podém felicitar nos doblament de l'aparició del llibre que 'ns ocupa, ja que á nostre entendre correspon bé á la importancia de la institució y manifesta l'acert ab que generalment jutjaren los mantenedors del Consistori d'enguany. Emperó aquesta mateixa circumstancia desfavoreix no poch al qui 's troba ab un càrrech consemblant al nostre, perque la majoria de les composicions premiades s'ha d'acontentar ab parafrasejar lo judici que al Consistori meresqueren, resultantne d'aquí molt deslluït lo trevall del crítich, so pena de que s'entretenga en esbrinar les obres objecte del exámen fins al punt de senyalär insignificant incorreccions y donar als més petits defectes una importancia desmesurada. No 's crega, per lo que havém dit, que nostre humil judici s'avinga en tot ab lo del Consistori, que alguna vegada, ab prou greu de part nostra, haurém de manifestar una opinió no gaire conforme ab les de les ilustrades persones que formavan aquell jurat, per més que al ferho aixis no neguém pas la seva competencia en materies literaries, ans bé sentim que 'l pes d'ella fora prou á fernos desdir si la petitesa dels nostres coneixements no 's vejeis compensada per la recta intenció que dicta aquestes ratlles.

Debém parlar, avans de tot, del discurs del president don Teodor Llorente, y al ferho poca cosa més podém dirne sino que está escrit en llenguatge ben correcte y elegant estil; més que un discurs presidencial, tal y com s'entén aquest dictat acostumat com estém á ohir parlaments en que ab major ó menor extensió 's tracta un punt concret y d'interés pera nostra literatura, lo discurs del senyor Llorente es una entusiasta salutació á Catalunya, en la que proclama la germania entre tots los que com víncul de més estreta parentela, dins de la gloriosa familia espanyola, parlem encara la llengua naixuda del vell tronch llemosí, sens excloure á aquells que més enllá del Pirineu, per damunt de la barrera de la nacionalitat, y sense pretendre trencarla ni destruhirla, nos allarguen la má en penyora d'antiga y agrahida amistat.

No es en nostre compte una circumstancia desfavorable pera 'l discurs del senyor Llorente la poquetat de ses dimensions, sino que, al contrari, voldriam que 's perdés la costum d'allargar desmesuradament la festa dels Jochs Florals ab interminables parlaments, que tindrian en altre lloch major oportunitat.

No peca tampoch de llarga la memoria del secretari senyor Matheu; després de poques, ben poques paraules que serveixen d'introducció á aquest trevall, venen seguits los acorts que prengué 'l Consistori, no descuidantse, al numerar les composicions premiades, d'apuntar breument les principals qualitats que aquell tingué en compte pera distingirles.

L'acabament de la memoria está consagrat á recordar les pérdues més dolorosas qu'ha tingut desde la festa passada la familia floualesca; en Joaquim Assensí d'Alcántara, en Gomez, en Bergnes de las Casas, mossen Salvador Mestres, en Baptista Alart, en Justo y Villanueva, en Boix, en Parreño, en Calvó Puig y en Carboñeres, tots ells han merescut del senyor Matheu frases justissimes. No podém pas passar avant sens dir que la memoria de que parlem está escrita en catalá de bona mena y ab la trassa qu'era de suposar en lo senyor Matheu.

Encara que sia alterant l'ordre en que están posats los treballs que conté 'l llibre de que 'ns ocupém, parlarém en est lloch del discurs del mantenedor senyor Vilanova. Certament es una tasca que 's presta ben poch á lluhirse la que á dit senyor estigué confiada; ab petites diferencies sempre ha de venir á ésser lo mateix l'obligat parlament de gracies; lo saberse valdre ab acert de la llibertat que permet aqueixes diferencies es 'l únich medi de que no 's trobe desairat lo paper del que ha de dir una vegada més lo que avans d'ell han dit tants d'altres en los anys anteriors; bé's pot dir qu'en aixó 'l senyor Vilanova ha sigut destre y d'aquí que 'l seu discurs, sens traspasar los limits ni apartarse del motllo que la costum ha imposat á tal mena de treballs, no resulta pessat ni vulgar, sino que 's llegeix ab gust, admirant tot á l'hora la correcció del llenguatge y la natural armonia de la frase.

Passém ara á examinar les composicions poétiques contingudes en lo volúm que tenim á la vista.

Figura en primer lloch *La Pubilla*, original del lloretat poeta don Joseph Franquesa y Gomis y distingida ab lo premi de la FLOR NATURAL. La circumstancia d'esser l'autor qui té á son càrrech la direcció literaria d'aquest periódich, podria tal vegada fer creure á algú en la conveniencia de regirar cent vegades les fulles que contenen aquesta poesia pera poguer retraurer petits detalls que poch ó molt la desfavoreixen, y amagar per tal medi lo propósit de fer ressaltar en tot lo possible les belleses de que está rublerta la composició; pero no es pas aquest lo nostre intent. Gaire bé 'ns estalviariam de fer nostre judici copiant les paraules que al parlar de *La Pubilla* escrigué 'l secretari en sa memo-

Si algú devant d'ell s'atura
y pensa sols un instant,
no pot méns, al anarsen,
de signarse y murmurar:
—Ahí nit trionfador n'eras
y Senyor del Llobregat;
ara es ta casa aterrada,
tú mort y fins trossejat.
Las bruixerías del trono
pel regne estenenentse van,
y si 'l foch del Sant Ofici
no es prou per purificals,
sobre 'l trono y sobre Espanya
un infern caldrá tirar.

FRANCESCH UBACH Y VINYETA.

LA CATEDRAL DE COLONIA

Traduhim de diferents periódichs estrangers las següents notícias, dignes d' especial aplaudiment, de la perseverancia y confraternitat alemanya y evident proba de l'irresistible poder d' una voluntat ferma y decidida, cosa que apar no entendrens encara gayre entre nosaltres.

Als 14 d'Agost de 1248, fou posada la primera pedra de la Catedral de Colonia y als 14 d'Agost del corrent any, ço es, en lo precís espay de 632 anys, lo magnífich edifici ha pervingut á son acabament, puig las últimas pedras, (essent cada una un floró d' onze metres d' alçaria), han sigut posadas en las agullas de las dos elevadas torras. A las 10 del dematí la bandera Prussiana fou desplegada en lo cim de la torra del nort y al mateix temps l'estandart de l'Imperi flotava en lo pinacle de mitjorn. La ciutat estava també adornada ab numerosas banderas.

Tots los diaris alemanys, segons diu la *Gazeta de Colonia*, s'esmeraren en congratular á l'insigne ciutat del Rhin y de l'Imperi, per haber portat á felis terme tan espléndit monument «de l'unitat y forsa alemanya, de son amor comú, y de sa fé en Deu.» S'espera que lo Emperador concorrerà á la cerimonia de la consagració y demás d'estil.

Comensat aquest célebre temple en temps del arquebisbe Conrat d'Hochstaden, fou segons general opinió, son primer arquitecte mestre Gerhard, nadiu de Riel, prop de Colonia. Tenen los fonaments de tal edifici per lo menys 46 peus inglesos sota del nivell del terreny, y los quatre pilars centrals de las columnas, 30 peus de circumferencia. La forma total de dita iglesia es la d'una creu de 466 peus de llargaria per 238 en lo crehuer. Las dos torras de la fatxada (última obra), tenen 500 peus d'alçaria, ço es, un xich més de la ja citada total llargaria, y la llanterna central del crehuer mideix 350 peus d'alçaria.

La fatxada oriental consisteix en quatre inmensos archs, ab tres portals daurats y dos espayosos finestrals. La fatxada del Sur del crehuer te 130 peus d'amplaria y 240 d'alçaria, trobantse adornada ab gran número de ninxos ab sas estátuas y ab diverses figuras esculpidas en baix relleu. Damunt dels archs de las tres portas corra una balustrada y s'obra una ampla y hermosa finestra.

Tot l'exterior de la Catedral está realsat y sostingut per una doble filera d'archs-botants ab cresteria y pinacles de magnífich efecte. L'interior te sostingudas sas voltas per un centenar de pilans. Cinquanta sis en dos órds y de 106 peus d'alçaria, voltan la nau y lo chor. Un trifori ó galeria alta volta tot l'interior, y las més hermosas vidrieras son las de l'ala del nort, que foren posadas en 1508.

Enclou la Catedral la capella dels tres reys d'Orient, Gaspar, Melchior y Baltasar, guardantse sas reliquias dintre d'una magnífica arca d'argent, decorada ab rubins y altres pedras preciosas; y además enclou moltas altres reliquias portadas de Palestina á Constantinopla per l'emperatriu Helena, per las Creuhadas y per Frederich Barbaroixa.

La capella de santa Agnès conté una pintura ab la adoració dels tres Reys, obra d'Esteve Sothener en 1410 y per lo tant de grandíssima importancia pera l'istoria de l'art en Alemanyia. Son també notables la tomba del ja citat arquebisbe Conrad, y la de Felip d'Heinsbelch, qui fortificá 'ls entorns de Colonia. Una gran llosa de marbre negre, senyala l'enterrament de la reyna Maria de Médicis, viuda d'Henrich IV de Fransa y mare d'Henriqueta Maria, muller de Carles I d'Inglaterra.

Las obras de la repetida Catedral de Colonia foren sospesas per rahó de las llargas guerras civils y religiosas d'Alemanyia en lo segle XVI, y posteriorment per las guerras ab la República francesa y ab l'emperador Napoleon I. Foren represas per lo Rey de Prussia á instancias de son fill l'actual emperador Frederich Gui-

llem, y després de quaranta anys, s'han tocat los resultats de las suscripciones obertas per tota l'Alemanyia, restant acabada l'obra á gust dels arquitectes y anticuaris y de tota la nacionalitat alemanya, de la que ha sigut sempre considerada com lo símbol visible.

La Catedral de Colonia s'eleva á 18 metres sobre 'l nivell del Rhin, en una eminencia que durant la dominació romana formava l'àngul norest de Castrum.

E. T.

SECCIÓ DE NOVAS

La redacció del *Diari Catalá* ha concebut la idea de convocar un Congrés Catalanista ab las BASES que ab molt gust publicuem á continuació:

«PRIMERA.—Organisació del Congrés.—Formarán part del primer CONGRÉS CATALANISTA, com á membres, tots los individuos que fins á l'hora que 's senyalará del dia nou de octubre, hagin sigut presentats per qualsevol dels periódichs sérios escrits en catalá que 's publican, ó per qualsevol de las Associacions catalanistas que, oficialment constituídas, existeixen en Catalunya.

Los catalanistas que resideixin fora de Barcelona, podrán solicitar sa presentació per medi de carta, á qualsevol de dits periódichs ó Associacions.

Tots los membres del Congrés tindrán en aquest veu y vot, prenentse los acorts per majoria dels assistents.

BASE SEGONA.—Objectes del Congrés.—Lo CONGRÉS CATALANISTA discutirá 'ls següents temas:

Primer. ¿Es convenient la formació d'un gran Centro de carácter permanent, científich y artístich, que estiga aliat ab tots los altres Centros que acceptin la unió, servint d'enllas á tots los de Catalunya?

¿Es convenient la creació d'una Institució científica catalana, d'una Academia d'arts plásticas, y de un Conservatori de música y declamació, també catalans?

En cas de que 'l Congrés se resolgui per la afirmativa, discutirá y acordará la forma y manera de portar á cap lo plantejament.

Segon. ¿Es convenient que 'l CONGRÉS CATALANISTA fassi sentir sa veu sobre la unificació de códichs que 's projecta?

En cas de que 'l Congrés se resolgui per la afirmativa, discutirá y acordará 'l modo y forma de fer sentir sa veu.

Tercer. ¿Es convenient fixar d'una manera general las tendencias del renaixement catalanista?

En cas de que 'l Congrés se resolgui per la afirmativa, procedirà á discutir y fixar ditas tendencias.

BASE TERCERA.—Ordre en las discussions.—La presidencia del Congrés, que será elegida en la primera sessió, dirigirá las discussions ab arreglo á las prácticas acostumadas en los cossos deliberants oficials.

Durant la discussió dels temas proposats, no s'admetrá cap proposició incidental que no porti á lo menys las firmas de dotze dels membres presents en l'acte de ser presentadas.

S'admetrán representacions pera fer tota mena de manifestacions en nom de membres ausents, pero sols los presents pendrán part en las votacions.»

Desde la convocatoria s'han reunit y han quedat constituídas las comisiones preparatorias del Congrés, sent nombrats de la de propaganda D. Joaquim Riera y Bertrán, president, y D. Joan Maluquer y Viladot, secretari; de la d'arreglo del local D. Joseph Pellicer y don Felip Pirozzini; y de l'Económica D. Narcís Oller y don Pere Ravetllat, Presidents y secretaris respectivament.

Excitem á nostres amichs y als que s'interessin pel catalanisme en general á que inscriguin sa adhesió á la idea, en la Redacció de nostra Revista ó en la de *La Renaixensa*, ó en lo local de las dos *Associacions d'excursions* ab que compta Barcelona. Simpátich es l'idea y ab la cooperació de tothom, perque tothom hi cab ja que no s'ha d'atendre á rivalitats de secta ni de partit polítich, cosa ben profitosa pot ferse en benefici del catalanisme.

S'ha obert en nostra ciutat, en lo local qu'ocupava avans lo Café Cuyás, un nou establiment d'aqueixa classe que 's titula *Gran café de Colon*. Es en efecte lo més espléndidament guarnit de tota Espanya, y pot competir en gust y en riquesa ab los millors d'Europa. Lo saló central ab sos miralls, estátuas, escuts y multiplicadas llums, forma un admirable efecte y augmenta l'agradable impressió que causa lo magnífich jardí ab sa cascada y ab sas flors y plantas. Totas las demás salas y salonets están convenientment situats, acreditant una vegada més l'apetit del director dels treballs don Joseph Oriol Mestres. Lo vestibol está adornat també ricament, y dos candelabros figuran indis, y 'ls retratos de Colon, Solís y Cortés, grabats en grans cristalls per los senyors Amigó y Puig, y dibuxats per

don Apeles Mestres, fan una digne entrada de tan hermoso café.

Lo senyor Vilaseca, propietari d'aqueix establiment, tingué la galanteria d'invitar á las autoritats y á la premsa lo dia de l'inauguració, y en lo dinar suntuós que 'ls feu tinguerm tots lo gust de brindar per sa empresa y desitjarli bona sort en son café, digne de l'importancia de nostra hermosíssima ciutat.

Havém rebut una carta entusiasta de nostre compatriota D. Joseph Lluís Pellicer, dibuixant de *La Il·lustració Francesa*, pintor distingidíssim y que maneja tant be 'l pinzell com la ploma, oferintse en tot y per tot lo que siga pera lo major enaltiment de nostra humil publicació.

Com compendrán nostres lectors, no deixarem de utilitzar tan generosa oferta segurs de lo molt que guanyará LA IL·LUSTRACIÓ CATALANA ab son nom conegudíssim y ab sas obras sempre de gran valor.

També nostre amich D. Enrich Serra ha acceptat lo càrrech de corresponsal artístich en Roma per donar á coneixe, per medi de sa correspondencia, lo moviment artístich de la colonia catalana resident en aquella ciutat y n'esperém ja la primera carta.

Rebin los senyors Pellicer y Serra la més coral gratitut que sent per ells aquesta Redacció, com aixís també rébinla tots los artistes amants de la terra catalana que desde apartats paissos contribueixen y contribuirán al major esplendor de nostra Revista.

Hem rebut en tres diferents quaderns los Estatuts de la Societat anónima *La Carbonera del Ebro*, alguns dats generals pera la explotació de las minas de carbó d'aquesta Societat y una ressenya sobre las mateixas minas, escrita per don Lluís Marian Vidal, enginyer del cos de minas.

A falta d'espay suficient pera enterar á nostres lectors, d'una manera completa, de l'importancia de aquestas minas, nos limitém per avuy á acusar lo rebut d'aquests tres folletos, qual lectura recomaném especialment á las personas que per sos coneixements ó posició poden treballar en favor d'una Societat tan digne d'elogi.

Desgraciadament es ja sabut per tothom, qu'Espanya, nació minera de molta importancia, no explota com deuria tots los tresors amagats en las diferents capas de son terreny, fent, per vergonya nostra, que tinguém d'acudir al extranger pera provehir d'articles dels quals ne som tan rics com los mateixos paissos que nos los suministran. Aixó succeheix especialment ab lo carbó de pedra, article avuy de primera necessitat pera nostra nació, donada la volada qu'ha emprés en nostres dias la fabricació. Per aixó son d'alabar los esforços de la societat minera *La Carbonera del Ebro*, qu'explota ab notables resultats, los abundants criaderos de carbó de pedra que 's troban en la confluencia dels dos rius Ebro y Segre, en la provincia de Lleyda. Baste dir, pera compendrer sa importancia, que la explotació compren 3.900.000 metres quadrats de terreny, en los quals s'han comprovat set capas carboníferas, alguna de las quals arriba á tenir una potencia de dos metres en una sola capa de carbó compacte.

Lo dissapte 11 del corrent tinguerem lo gust d'assistir á la representació de la *Lucia*, desempenyada per los alumnos de la *Academia Melodramática de Barcelona*. Entre 'ls que més se distingiren debém citar en primer terme la senyoreta donya Concepció Valls, que en lo paper de protagonista demostrá qualitat molt recomanable y bona escola de cant, sent aplaudida moltíssimas vegadas per lo distingit públich qu'ocupava 'l saló de Novetats. Lo simpátich jove don Candi Elias es un tenor que fraseja bé y que feu un Edgardo que molts tenors de fama no acaban ab tanta soltura. Lo jove barítono denotá també bona veu y apreciables condicions si bé estava afectat de la garganta y era la primera vegada de sortir á las taulas.

Dirigí l'orquestra ab molta inteligencia, lo conegut compositor senyor Perez Cabrero.

Felicitem á aquest senyor, á tots los alumnos de la *Academia* y á son Director don Feliciá Paredes, que gracias á son zel y á son amor al art diví, ha alcanstat tan bells resultats de sa pacient y profitosa ensenyansa.

S'ha constituït una *Associació musical catalana*, instalada en lo local del *Foment de la Producció Espanyola*, y un de quals principals objectes será donar vetlladas musicals.

Lo *Centre catalanista provensalench* convoca als escriptors catalans al primer certamen literari que tindrà lloch lo dia 11 de novembre prop vinent poguent aspirar als següents premis. Flor natural á la mellor poesia d'assumpto lliure; l'autor en farà ofrena á una dama que presidirá la festa. Premi ofert per lo Excm. capitá.

general de Catalunya qual objecte y assumpto 's publicaran oportunament. Premi ofert per lo Revnt. Senyor Rector de San Martí consistint en lo facsimil de l' Esglesia en construcció en lo barri del Clot, executat en argent per l'artista senyor Carreras á la mellor composició en vers ó prosa que tracte ó cante «Lo temple catòlich com gloriosa senyera de la Fé, la Pau y 'l verdader progrés y germanó dels pobles.» Una luxosa publicació artística ilustrada al mellor treball en prosa que tracte de la «Aplicació del Art á la Industria y principis á que deurian subjectarse las institucions d' aplicació.» Lo primer volúm ricament enquadrinat del *Album pintoresch monumental de Catalunya*, á la mellor memoria topogràfica pintoresca d' una comarca de Catalunya. Un àlbum de *La Ilustracion Venatoria* á la poesia que descriga 'ls plahers y utilitat de la cassa. Una joia de argent al que mellor cante 'l treball. Una cadena y medalló d' or al mellor treball que tracte «Lo retrás moral,

LLIBRES REBUTS

JOCES FLORALS DE BARCELONA DE 1880.

Sols per acusar rebut d' aqueix volúm en aquesta secció, es que fem constar aquí son nom. Ja diguerem en altre número que s' estava repartint als adjunts y que per sa importancia li reservavam altre lloch y nostres lectors podrán veure com ho cumplim, comensant-se á ocupar ja en aquest número nostre il·lustrat col·laborador don Jascinto Laporta.

Forma un volúm de 320 planas, imprés en magnífich paper y ab gran gust en los tallers de *La Renaixensa*, y 's ven en las principals llibrerías, al preu de set pessetas.

CORONA FÚNEBRE DEDICADA Á JOAQUIM MARÍA BARTRINA, por *El Centro de Lectura* de Reus.

Ló diari *Eco del Centro de Lectura* de Reus ha pu-

ha donat darrerament, que es lo de que 'ns ocupém, te 'l número 6 en la biblioteca dels publicats.

Las *Costums que 's perden y 'ls recorts que fugen* es una ressenya dels fets de Reus, patria del autor senyor Bofarull, ocorreguts de 1820 á 40, ressenya feta d' una manera amena y simpática é interesantíssima per qui vulga conèixer molts dels acontèiments d' aquella época agitada. Y no 's crega que per tractar sols de Reus deixi 'l llibre de tenir una importancia històrica general; los fets se relacionan de tal manera, qu' es imposible deslligarlos perque la vida d' una vila ó ciutat, encara qu' en petit, no es més que la vida d' una nació. Felis idea ha sigut la del senyor Bofarull escrivint vint anys d' historia de la seva terra, y estém del tot ab éll en lo que diu de que si 's fés aixís en totas las ciutats ó pobles importants per part d' autors qu' haguessen presenciat los fets que comptan, seria 'l monument més gran que podria aixecarse á l' historia pàtria, pera que 'ls histo-

BAIX RELLEU DE BILLVER

ENTERRO DE SANTA AGNÉS

GRABAT PER CAPUZ

religiós y polítich que reporta á la civilisació moderna lo concurs de la dona al treball fabril.» Una estàtua de bronzo á la mellor oda al progrés de la industria catalana. Un objecte d' art á la poesia d' estil popular que cante l' avensament de Sant Martí. La novela *Fra Filippo Lippi* al mellor quadro de costums de género satírich-humorístich que ridicolisi las corridas de toros. Una estatueta de plata al que cante mellor los perills y fadigas propias del bomber. Un lloer de plata y or á la mellor poesia festiva que cante lo fadrí argenter, y una colecció d' obras científicas al autor del mellor quadro de costums obreras de Catalunya. Los treballs se remeterán avans del 25 d' Octubre al senyor secretari, plassa Mercat, 21, segon, en Sant Martí, ó en Barcelona, Passeig de Pujadas, 1, primer.

Tambe s' ofereixen dos premis á la virtut. Un rellotje d' argent al obrer fill y vehí de Sant Martí, casat y ab fills que ab lo sol recurs de son jornal, los haja dat mellor educació basada en la religió catòlica, la honradesa y lo treball; y cent vint y cinch pessetas al obrer que mes s' haja exposat en un acte d' abnegació.

Felicitem al *Centro catalanista provensalench* per son catalanisme.

blicat un número extraordinari de 33 planas formant un elegant quadern, dedicat á la memoria de nostre malaguanyat amic Bartrina. En ell van inclosos tots los treballs en prosa ó en vers que 's llegiren en la vetllada qu' aquella societat dedicá á sa memoria. Sabut es que en aqueixos treballs, fets sempre per compromís y ab precipitació, no ha d' anar á trovarshi obras notables que demanan deslligament de compromisos y natural calma pera poguer esser tals. Aixís es que no hem de judicar minuciosament las composicions, en general ressentidas totas de lo que havém dit, y sols indicarem y perdonins lo digne *Centro de Lectura* nostra apreciació, que no havia de deixarne passar algunas, pocas per fortuna, que ni 's recomanan pel seu sentit moral ni tan sols per la més mínima condició literaria. Precedeix al quadern un dibuix d' en Bartrina en son llit de mort y de bon parescut, fet per don Gayetà Benavent.

COSTUMS QUE 'S PERDEN Y RECORTS QUE FUGEN (REUS DE 1820 Á 1840). LO DARRER CATALÁ, quadro trágich històrich y en vers. Una y altra obra escritas per *Antoni de Bofarull*.

La magnífica revista catalana *La Renaixensa* reparteix trimestralment un llibre á sos suscriptors, y 'l que

riadors vinents, ab estalvi de pacients estudis y dificultats insuperables, y sols ab un dot de bona crítica y clara penetració escriguessin la historia complerta dels reyalmes, sense las erradas deplorables que cometen casi tots los nostres d' avuy en dia.

En los *Recorts que fugen*, ha demostrat també 'l senyor Bofarull que no fugian per ell, posant á prova una memoria envejable, aixís com també un bon amor á las cosas de Catalunya, que te ja demostrat en otras obras sevas.

Lo llibre de que 'ns ocupém acaba ab un quadro trágich é històrich titolat *Lo darrer catalá*, epissodi del 11 de Setembre de 1714, dia de fatal y tristíssima memoria, en que Barcelona caygué á las armas de Felip V, y en que fou malament ferit nostre Conceller en Cap don Rafel de Casanova, defensantse contra las tropas enemigas. Lo tipo de Casanova está en *Lo darrer catalá* tractat potser d' una manera massa històrica, pero en tot lo quadro, á falta de qualitats poéticas y de conèxement de l' escena, s' hi veu sempre un esperit patriòtich y un ardent catalanisme que honran molt y molt al senyor Bofarull.

Lo llibre fa un volúm de 228 planas, esmeradament imprés y 's troba de venda al preu de 10 rals.